

Menntamálaráðuneytið
Þórhallur Vilhjálmsson
skrifstofustjóri
Sölvhólgötu 4
150 Reykjavík

Reykjavík, 2. mars 2009

Efni: Réttur barna til sérfræðipjónustu í grunnskóla

Umboðsmanni barna hafa borist nokkur erindi vegna sérfræðipjónustu við börn í grunnskóla þar sem vafi leikur á hvaða stjórnvöld beri ábyrgð á því að veita slíka þjónustu og hvert inntak slíkrar þjónustu skuli vera.

Samkvæmt 1. mgr. 17. gr. grunnskólalaga nr. 91/2008 eiga nemendur rétt á að komið sé til móts við námsþarfir þeirra í almennum grunnskóla án aðgreiningar, án tillits til líkamlegs eða andlegs atgervis. Nemendur sem eiga erfitt með nám sökum sértækra námsörðuleika, tilfinningalegra eða félagslegra örðuleika og/eða fötlunar, sbr. 2. gr. laga um málefni fatlaðra, nemendur með leshömlun, langveikir nemendur og aðrir nemendur með heilsutengdar sérþarfir eiga rétt á sérstökum stuðningi í námi í samræmi við metnar sérþarfir sbr. 2. mgr. 17. gr. grunnskólalaga.

Rekstur almennra grunnskóla er á ábyrgð og kostnað sveitarfélaga. Sveitarfélög bera ábyrgð á heildarskipan skólahalds í grunnskólum sveitarfélagsins, þróun einstakra skóla, húsnæði og búnaði grunnskóla, sérúrræðum grunnskóla, sérfræðipjónustu, mati og eftirliti, öflun og miðlun upplýsinga og framkvæmd grunnskólastarfsins í sveitarfélaginu sbr. 1. mgr. 5. gr. grunnskólalaga.

Þau erindi sem umboðsmanni barna hafa borist, þar sem gerðar eru athugasemdir við fyrirkomulag sérfræðipjónustu við nemendur í grunnskóla, lúta annars vegar að hjálpartækjum sem nemendur þurfa vegna fötlunar sinnar og hins vegar að sérfræðipjónustu sem á grundvelli sérstaks mats er talin nauðsynleg nemendum. Í þeim tilvikum þar sem um er að ræða hjálpartæki fyrir nemendur virðist vera fyrir hendi sú starfsregla hjá þeim stofnunum sem veita hjálpartæki, lögum samkvæmt, að úthluta einu tæki til barnsins. Í tilvikum þar sem um er að ræða búnað sem vegna umfangs er ekki hægt að flytja auðveldlega milli heimili og skóla virðist sem tilviljun ein ráði því hvort nemandinn hefur nauðsynleg hjálpartæki í skólanum. Er þá jafnan um það deilt hver beri ábyrgð á að útvega nemandanum hjálpartækið, þ.e. opinbera stofnunin sem lögum samkvæmt sér um úthlutun hjálpartækja eða viðkomandi sveitarfélag sem ber ábyrgð á rekstri grunnskólans.

Eins og fram kemur í 2. mgr. 17. gr. eiga nemendur með sérþarfir rétt á sérstökum stuðningi í samræmi við metnar sérþarfir. Af þeim erindum sem umboðsmanni barna hafa borist vegna

sérfræðiþjónustu við nemendur má ráða að ekki liggja fyrir reglur um hvort grunnskólar á vegum sveitarfélaga hafi heimild til að ákveða hvort þeir veiti þá sérfræðiþjónustu sem fram kemur í mati eða hvort þeim sé heimilt að synja henni. Þannig virðist ekki vera að finna reglur um hvort veita skuli alla þá þjónustu sem ráðlögð er í mati eða hvort veita skuli hluta þeirra þjónustu sem lögð er til í mati. Þá liggur ekki fyrir hvort grunnskólar á vegum sveitarfélaga hafi heimild til að ákveða að veita eina tegund sérfræðiþjónustu t.d. talkennslu en synja veitingu annarrar þjónustu t.d. iðjuþjálfun.

Samkvæmt 6. mgr. 17. gr. grunnskólalaga setur menntamálaráðherra reglugerð um framkvæmd greinarinnar og málsmeðferð. Eftir því sem næst verður komist liggur reglugerð, skv. þessari lagagrein, ekki fyrir. Í ljósi þessa óskar umboðsmaður barna eftir álitni menntamálaráðuneytisins á eftirfarandi:

1. Hvaða stjórnvöld, að mati menntamálaráðuneytisins, bera ábyrgð á að tryggja börnum með fötlun þau hjálpartæki sem þau þurfa til þess að getað stundað nám við almennan grunnskóla? Eru það sveitarfélög sem bera ábyrgð á rekstri grunnskóla eða þær stofnanir sem sjá um úthlutun hjálpartækja?¹
2. Hafa sveitarfélög og almennir grunnskólar sem reknir eru á þeirra vegum ótakmarkaða heimild til að meta að hve miklu leyti þau veita nemendum með sérþarfir stuðning, sbr. 1. og 2. mgr. 17. gr. laga um grunnskóla. Hafa sömu aðilar heimild til að ákveða að veita eina tegund stuðningsþjónustu t.d. talkennslu en ekki aðra þjónustu t.d. iðjuþjálfun? Ef svo er á grundvelli hvaða sjónarmiða ber að taka ákvörðun um réttinn til þjónustu?

Að lokum óskar umboðsmaður barna eftir upplýsingum um hvort til standi að setja reglugerð skv. 6. mgr. 17. gr. grunnskólalaga nr. 91/2008 og ef svo er hvað líði þeirri vinnu.

Ef óskað er nánari skýringa eða upplýsinga um erindi þessa bréfs er velkomið að hafa samband við undirritaða eða Hafdísí Gísladóttur á skrifstofu umboðsmanns barna.

Virðingarfyllst,

Margrét María Sigurðardóttir
umboðsmaður barna

¹ Stofnanir eins og Hjálpartækjabankinn, Heyrnar- og talmeinstöð Íslands og Þekkingar- og þjónustumiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga.